

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

دوره ترمین

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

دوره ترمین

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

دوره ترمین

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

پایش اقتصاد مقاومتی و راهبرد اقتصاد دانش بنیان

صفر فرهنگ^{۱*}، سیامک شکوهی فرد^۲

۱ و * - نویسنده مسوول: مربی، گروه اقتصاد، دانشگاه پیام نور، صندوق پستی ۳۶۹۷-۱۹۳۹۵، تهران، ایران
Email: s_farhang@pnu.ac.ir

۲ - کارشناس ارشد اقتصاد و مدرس دانشگاه پیام نور

Email: siyamak.shokohifard@gmail.com

چکیده

هدف از این مقاله بررسی اهمیت اقتصاد دانش بنیان در اقتصاد مقاومتی می باشد. در این خصوص با بهره گیری از آمار و ارقام و شاخص های جهانی؛ روند وضعیت اقتصاد دانش بنیان در اقتصاد ایران مورد بررسی قرار گرفته است. مقایسه شرایط کشور از نظر شاخص های مورد استفاده بانک جهانی برای توسعه اقتصاد دانش بنیان حاکی از عدم توازن در متغیرهای شاخص در کشور می باشد. یکی از شاخص های مهمی که بانک جهانی منتشر می کند، شاخص اقتصاد دانش بنیان است. بر این اساس، کشورهای جهان رتبه بندی شده و جایگاهشان نسبت به قبل مقایسه می شود. ایران در سال ۲۰۱۲ جایگاه ۹۴ را در میان ۱۴۵ کشور به خود اختصاص داده است. تولیدات صنعتی، نماد پیشرفت علم و فناوری کشورهاست. در دو شاخص سهم تولیدات صنعتی به کل صادرات و شاخص سهم فعالیت های با فناوری برتر و متوسط از کل صادرات محصولات، وضعیت ایران با بهره های آسیا قابل قیاس نیست این عدم توازن نشان از عدم توجه دقیق و برنامه ریزی مناسب به منظور دستیابی به اقتصاد دانش بنیان در کشور علی رغم بالا بودن ظرفیت ها می باشد. باید در نظر بگیریم که راه تحقق اقتصاد مقاومتی از اقتصاد دانش بنیان می گذرد.

واژگان کلیدی: اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش بنیان، اقتصاد اسلامی، شاخص نوآوری، بانک جهانی.

Monitoring resistance economy and knowledge-based economy strategy

Abstract

The aim of this paper is to examine the importance of resistance economy in the In this case, using the figures and indicators of global, knowledge-based economy Criteria used to compare the circumstances in the .based economy in the state of Iran's economy country of the World Bank for the development of knowledge-based economy in terms of index indicates the imbalance in the country. One of the important indicators that the World Bank Accordingly, world ranking and their position compared .index is a knowledge-based economy Industrial production, .to before. Iran in 2012 to position 94 among 145 countries to be allocated The two indices of industrial .a symbol of the progress of science and technology countries products in total exports and the share of activities with high technology, and the average of the The imbalance .total exports, the situation in Iran is not comparable with the Asian Tigers suggests a lack of careful attention and proper planning to achieve a knowledge-based economy in the country, despite the potential is high. Must consider that to realize the strength of the .economy knowledge-based economy going

Keywords: Resistance Economy; Knowledge-based Economy; Islamic Economic; Innovation Index; World Bank .

- مقدمه

یکی از محورهایی که در سیاست های ابلاغی اقتصاد مقاومتی به آن توجه خاصی گردیده، پیشتازی اقتصاد دانش بنیان می باشد. در همین راستا رهبر معظم انقلاب ارتقای جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات و محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه را به عنوان یکی از اهداف اقتصاد مقاومتی دانستند.

۲- ارتباط اقتصاد اسلامی و اقتصاد مقاومتی

با ترکیب سه عنصر علم اقتصاد، مکتب اقتصادی و نهادهای اقتصادی - اجتماعی، اقتصاد ملی که به نوعی در نظام اسلامی همان نظام اقتصاد اسلامی است، شکل می گیرد و در قالب حکومت اسلامی تحقق می یابد. در واقع اقتصاد اسلامی با استفاده از ابزارهای علم اقتصاد و نهادها، در خدمت مکتب یا همان اهداف نظام اسلامی است. هدف اصلی نظام اقتصاد اسلامی همانند دیگر نظام های اقتصادی در سطح کلان افزایش ثروت جامعه و به تبع آن ثروت افراد و رفاه عمومی است. تفاوت نظام ها در امور اقتصادی به هدف غایی آنها مربوط می شود. هدف غایی در چارچوب مکتب اقتصادی تعیین می گردد. بنابراین آنچه گذشت؛ می توان نتیجه گرفت که اقتصاد مقاومتی محصول اقتصاد اسلامی است (اسدی، ۱۳۹۳).

در آموزه های اسلامی موارد زیادی را می توان یافت که از آنها می توان بعنوان شاخص های اقتصاد اسلامی یاد کرد. به عبارت دیگر بسیاری از جنبه های اقتصاد اسلامی با اقتصاد مقاومتی مشترک هستند که موارد ذیل قابل اشاره می باشد:

- ۱- نفی سبیل: این قاعده مطابق آیه ۱۴۱ سوره نساء و قسمت پایانی آن؛ هرگونه تسلط کفار بر مسلمین را در زمینه های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و نظامی در برمی گیرد و هیچ گونه تسلطی را جایز نمی داند.
- ۲- عدم اسراف: اسراف و زیاده روی باعث اتلاف منابع و به زحمت افتادن فرد و جامعه می شود. یکی از اصول اولیه و مورد قبول عام در اقتصاد، اصل کمبود منابع در جامعه می باشد.
- ۳- گسترش قناعت: امام علی (ع) می فرمایند: قناعت بزرگترین سرمایه است.

۴- نهی اخلاص گری در نظام: هر سیاست یا فعالیتی که ارتکاب یا ترک آن موجب مختل گردیدن نظم و نسق جامعه گردد، حرام است.

۵- نهی از اتراف: اتراف، رفتار و علل اقتصادی است که از سوی برخی از سرمایه داران و ثروتمندان انجام می شود. اتراف از جمله فرهنگ ها و همجاریهایی است که قرآن آن را باعث هلاکت حتمی جوامع معرفی می کند و اتراف کنندگان که قرآن آنها را مترفین می نامند، همیشه باعث نابودی جوامع بوده اند (کریم وهمکاران، ۱۳۹۳).

۳- بیانات و تأکیدات مقام معظم رهبری در خصوص اقتصاد دانش بنیان طی سالهای مختلف:

جهت مشخص شدن اهمیت اقتصاد دانش بنیان از منظر مقام معظم رهبری به بخشی از بیانات ایشان در این خصوص طی سالهای مختلف پرداخته می شود:

۱- تولید، چه در عرصه صنعت، چه در عرصه کشاورزی، از اهمیت درجه اول برخوردار است. ... باید تولید در کشور-

خصوص تولید دانش بنیان، - متکی به دانش و مهارتهای علمی و تجربی- پیش برود. ۸/۲/۸۹

۲- پیشرفت مادی کشور در درجه اول، متوقف بر دو عنصر است: یک عنصر، عنصر علم است؛ یک عنصر تولید است. اگر علم نباشد، تولید هم صدمه می بیند. اگر علم باشد اما براساس این علم و بر بنیاد دانش، تولید تحول و تکامل و افزایش پیدا نکند، باز کشور درجا می زند. ۸/۲/۸۹

۳- به تربیت نیرو، بخصوص در صنایع دانش بنیان بایست خیلی اهمیت داد. در بعضی از بخش ها خوشبختانه این کار شده است. ۶/۱۶/۸۹

۴- مسئله تجاری سازی خیلی مهم است. یافته های علمی و صنعتی بایستی بتوانند در کشور تولید ثروت کنند. برادران مسئول در دفتر ما یک محاسبه ای کرده اند؛ نظر آنها این است که تا سال ۱۴۰۴ ما باید بتوانیم حداقل ۲۰ درصد از درآمد کشور را از راه صنایع دانش بنیان و فعالیتهای تجاری دانش بنیان تأمین کنیم. ۱۴/۷/۸۹

۵- برای اقتصاد یک کشور، مهمترین بخشی که می تواند یک شکوفایی پایدار را به وجود بیاورد، تولید است؛ بخصوص آن تولیدی که متکی به دانش، متکی به علم است. هم اقتصادی است، هم تولیدی و هم علمی؛ دانش بنیان است. این شایسته ملت ایران است. ۸/۱/۹۰

۶- همیشه به مسئولان گوناگون بخشهای مرتبط دولتهای گذشته سفارش می کردم که سعی کنید بین صنعت و دانشگاه ارتباط برقرار کنید. ۱/۱۰/۹۱

۷- اگر تلاش کنیم نفت را با فعالیتهای اقتصادی درآمد زای دیگری جایگزین کنیم، بزرگترین حرکت مهم را در زمینه اقتصاد انجام داده ایم. امروز صنایع دانش بنیان از جمله کارهایی است که می تواند این خلا را تا میزان زیادی پر کند. ۳/۵/۹۱

۸- به نظر من یکی از بخشهای مهمی که می تواند این اقتصاد مقاومتی را پایدار کند، همین شرکتهای دانش بنیان است. این یکی از بهترین مظاهر و یکی از موثرترین مولفه های اقتصاد مقاومتی است. ۸/۵/۹۱

۹- یک مسئله دیگر در سرفصل اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش بنیان است... این بخش شرکتهای دانش بنیان و فعالیتهای اقتصادی دانش بنیان خیلی جاده باز و امید بخشی است. ۲/۶/۹۱

۱۰- نکته دهم از مولفه های سیاستهای مقاومتی، مسئله دانش محوری است که این هم یک مشخصه بسیار مهمی است. خوشبختانه وضع علمی امروز کشور این اجازه را به ما می دهد که این بلند پروازی را داشته باشیم که بخواهیم اقتصاد مان را دانش بنیان کنیم.

۱۱- اقتصاد مقاومتی، اقتصاد دانش بنیان است یعنی از پیشرفتهای علمی استفاده می کند، به پیشرفتهای علمی تکیه می کند، اقتصاد را بر محور علم قرار می دهد. ۱/۱۰/۹۳

- ۱۲- باید ادامه بدهیم و تلاش بشود. این حرکت علمی لازم است. اگر چنانچه این حرکت علمی با همین حواشی و دنباله هایی که دارد ادامه پیدا نکند - که یکی از آنها تشکیل همین شرکتهای دانش بنیان و روی آوردن به اقتصاد دانش بنیان است، اینها از لوازم این حرکت علمی است که بحمدالله بتدریج راه افتاده است - کشور نجات پیدا خواهد کرد. ۹۳/۰۷/۳۰
- ۱۳- یکی از لازمترین کارها این است که از بنگاههای تولیدی متوسط و کوچک حمایت بشود؛ یکی از کارها این است که فعالیتهای بنگاههای دانش بنیان تقویت بشود. اینکه ما روی علم و فناوری تکیه می کنیم، فقط به خاطر این نیست که میخواهیم نصاب علمی خودمان را بالا ببریم؛ پیشرفت علم و فناوری به پیشرفت اقتصاد کمک می کند. ۹۴/۱/۱
- ۱۴- البته امروز من اطلاع دارم، هزاران شرکت دانش بنیان در کشور هست لکن همین تعدادی که الان وجود دارد، میتواند به ده برابر افزایش پیدا کند؛ ده برابر. جوانها، آن کسانی که محصول علمی دارند، وجودشان در شرکتهای دانش بنیان، مفید است. ۹۴/۰۷/۲۲
- ۱۵- نیازسنجی علمی برای حال و آینده، جلوگیری از کاهش سرعت پیشرفت علمی، اجرای دقیق نقشه‌ی جامع علمی، توجه به کیفیت در آموزش عالی، پیگیری جدی ارتباط دانشگاه و صنعت، نقش آفرینی دانشگاهها در اقتصاد مقاومتی، گسترش فضای فرهنگ ایمانی و اسلامی، عمق بخشی بصیرت دینی و سیاسی، و میدان دادن به دانشجویان و اساتید ارزشی، انقلابی و متدین، از لوازم نقش آفرینی دانشگاهها در شکل گیری تمدن نوین اسلامی است. ۹۴/۰۸/ ۲۰

۴- اقتصاد دانش بنیان

اهمیت روز افزون دانش در دنیای جدید تمام ابعاد زندگی بشر را دگرگون کرده است. صنایع و تولیدات کشورهای توسعه یافته به طور روز افزون تحت قیود حاکم بر دنیای جدید، با بکارگیری تکنیک های تولیدی پیشرفته تر عرصه را برای رقابت کشورهای در حال توسعه تنگ تر کرده است. تحقیق و توسعه به عنوان یکی از مهمترین عوامل در تولیدات یک کشور نقش ایفا می کند.

امروزه پیشرفت و توسعه روز افزون فناوریهای نوین متنوع، در سطح جهانی باعث تغییر و تحولات بنیادین در ساختار اقتصادی جوامع شده است. تجارت، بانکداری، مبادلات و بسیاری از زیر مجموعه های جوامع بشری از جمله بخش هایی هستند که به شدت تحت تأثیر این روند بوده اند. در سالهای اخیر، تغییرات عمیقی در روابط اقتصادی بین افراد، شرکت ها و دولت ها به وجود آمده است، به طوری که امروزه اطلاعات و دانش به عنوان برتری اقتصادی در برآیند های دهه های اخیر گسترش چشمگیری یافته است. دانش مهمترین رکن اقتصاد دانش محور محسوب می شود. (شیر محمدی، ۱۳۹۱)

دانش به عنوان یکی از نیرو های بسیار موثر در تحولات اقتصادی و اجتماعی به شمار می آید و یک کالای عمومی محسوب می شود، زیرا می توان دانش را بدون کاهش و استهلاک، بادیدگان به اشتراک گذاشت. در عصر حاضر، اصطلاح اقتصاد دانش بنیان، گویای تأکید بر نقش دانش و فناوری در جریان توسعه اقتصادی است. این رو، می توان گفت در اقتصاد دانش بنیان، به دانش از نظر کمی و کیفی با اهمیت تر از گذشته نگرسته می شود.

نظریه های رشد اقتصادی، چهار منبع ایجاد کننده تفاوت در درآمد سرانه کشورها را شناسایی نموده اند که عبارتند از:

الف- تفاوت در انباشت سرمایه فیزیکی

ب- تفاوت در قدرت بهره وری از تکنولوژی های موجود

ج- تفاوت در انباشت سرمایه انسانی (دانش)

د- تفاوت در زیر ساختها

نظریه های رشد جدید درون زا مانند لوکاس (۱۹۸۸)، گرسمن و هلپمن (۱۹۹۱)، آقین و هویت (۱۹۹۲)، رومر (۲۰۰۶) بر پیشرفت های تکنولوژیکی و انباشت دانش بعنوان محرک اصلی رشد اقتصادی تأکید دارند و شواهد و تحقیقات علمی زیادی این مهم را تأکید کرده اند. پیشرفت تکنولوژی از یک طرف در قالب نوآوری و ایجاد فرایندهای تولیدی جدید می تواند، بازدهی عوامل تولید دیگر مانند کار و سرمایه را افزایش داده، باعث افزایش بهره وری نیروی کار و تعمیق سرمایه شود و از طرف دیگر در

قالب اختراع و تولید محصولات جدیدتر و کاهش هزینه های تولید منجر به افزایش توان رقابتی اقتصاد در بازارهای جهانی شده و بنابراین منجر به افزایش صادرات محصولات دانش بنیان، پایه و کلید اساسی رشد اقتصاد های مدرن به شمار می آید که در این سال ها به شدت افزایش پیدا کرده است. در اقتصاد دانایی محور، تولید و بهره برداری از دانش در قسمت بزرگی از رشد اقتصاد و تولید ثروت سهیم می شود. در حالی که عوامل سنتی تولید، اهمیت خود را دارد، دانش عامل اساسی رشد، ایجاد ارزش جدید و تدارک پایه ای برای باقی ماندن در رقابت محسوب می شود. هسته اصلی اقتصاد دانایی محور هم نیروی انسانی هستند. با ابلاغ سیاست های اقتصاد مقاومتی در انتهای سال ۹۲، موجی از تلاش ها و مطالعات جهت تبیین موضوع و ترسیم نقشه راه برای حصول به اهداف این سیاست ها صورت گرفته است. این سیاست ها مشتمل بر ۲۴ بند است که در دو بند نخست آن به صورت ویژه به توسعه کارآفرینی در کشور و ایجاد زمینه ها و بسترهای مناسب جهت تحقق اقتصاد دانش بنیان به عنوان زیربنایی در تحقق اقتصاد مقاومتی توجه شده است. به عبارتی تحقق اقتصاد دانش بنیان با توجه به استفاده از ظرفیت های تخصصی و مهارتی نیروهای دانش آموخته داخل کشور می تواند در مستحکم کردن پایه های اقتصاد کشور مفید واقع شود. بند دوم سیاست های کلی اقتصاد مقاومتی بیان می کند: پیشسازی اقتصاد دانش بنیان، پیاده سازی و اجرای نقشه جامع علمی کشور و ساماندهی نظام ملی نوآوری به منظور ارتقاء جایگاه جهانی کشور و افزایش سهم تولید و صادرات محصولات و خدمات دانش بنیان و دستیابی به رتبه اول اقتصاد دانش بنیان در منطقه.

اقتصاد دانش بنیان برای رشد و تولید ثروت تنها به تعدادی از صنایع با فناوری بالا متکی نیست، بلکه در این اقتصاد، تمامی صنایع به فراخور نیاز خود از دانش استفاده می کنند. به عبارت دیگر، در اقتصاد دانش بنیان، تولید، توزیع و کاربرد دانش در تمامی صنایع عامل محرکه ی رشد اقتصادی، تولید ثروت و اشتغال است. طبق تعریف (OECD): اقتصاد دانش بنیان اقتصادی است که براساس تولید، توزیع و کاربرد دانش و اطلاعات شکل گرفته و سرمایه گذاری در دانش و صنایع دانش پایه مورد توجه خاص قرار می گیرند. ایجاد اقتصاد دانش بنیان و توسعه این حوزه از تولید و کسب و کار در ایران نیازمند اقدامات مقدماتی است که بدون مهیا کردن آنها در عمل اقتصاد دانش بنیان که برای کشور ایجاد سرمایه کند به دست نخواهد آمد.

۴-۱- کانال های اثر گذاری اقتصاد دانش بنیان بر تحقق اقتصاد مقاومتی

- ۱- افزایش بهره وری: اقتصاد دانش بنیان باعث افزایش بهره وری منابع تولید می شود. افزایش بهره وری منابع تولید، باعث افزایش رشد اقتصادی و منجر به تحقق اقتصاد مقاومتی می شود.
- ۲- کاهش هزینه ها: اقتصاد دانش بنیان باعث کاهش هزینه ها از طریق افزایش رقابت جهانی شده و این امر باعث افزایش رشد اقتصادی و تحقق اقتصاد مقاومتی می شود.
- ۳- توسعه فناوری های ارتباطات و اطلاعات: اقتصاد دانش بنیان با توسعه فناوری های ارتباطات و اطلاعات، هزینه های تبادل اطلاعات را در تمام ابعاد اقتصاد را کاهش می دهد؛ و این امر در کنار سرعت بخشی انجام شده، انگیزه فعالان اقتصادی را افزایش داده و موجب رشد اقتصادی و تحقق اقتصاد مقاومتی می شود.
- ۴- افزایش درآمدزایی: اقتصاد دانش بنیان باعث افزایش درآمد می شود. افزایش درآمد باعث افزایش تقاضا برای دانش می شود. این امر نیز منجر به رشد اقتصادی و تحقق اقتصاد مقاومتی می شود.

۴-۲- اقتصاد دانش بنیان از منظر شاخص ها و آمارها:

مقایسه شرایط کشور از نظر شاخص های مورد استفاده بانک جهانی برای توسعه اقتصاد دانش بنیان حاکی از عدم توازن در متغیرهای شاخص در کشور می باشد. این عدم توازن نشان از عدم توجه دقیق و برنامه ریزی مناسب به منظور دستیابی به اقتصاد دانش بنیان در کشور علی رغم بالا بودن ظرفیت ها می باشد.

یکی از شاخص های مهمی که بانک جهانی منتشر می کند، شاخص اقتصاد دانش بنیان است. بر این اساس، کشورهای جهان رتبه بندی شده و جایگاهشان نسبت به قبل مقایسه می شود. ایران در سال ۲۰۱۲ جایگاه ۹۴ را در میان ۱۴۵ کشور به خود اختصاص داده است. ۱۰ اقتصاد برتر سال ۲۰۱۲ با توجه به شاخص های اقتصاد دانشی در شکل زیر قابل مشاهده است.

جدول ۱- رتبه جهانی ایران در اقتصاد دانش بنیان

رتبه جهانی در اقتصاد دانش بنیان	نام کشور	ردیف
۱	سوئد	۱
۲	فنلاند	۲
۳	دانمارک	۳
۴	هلند	۴
۵	نروژ	۵
۶	نیوزلند	۶
۷	کانادا	۷
۸	آلمان	۸
۹	استرالیا	۹
۱۰	سوئیس	۱۰
۹۴	ایران	۱۱

منبع: بانک جهانی

جدول (۲) به مقایسه ای از شاخص های تخصصی علم و فناوری میان ایران و بیره های آسیایی پرداخته است. تولیدات صنعتی، نماد پیشرفت علم و فناوری کشورهاست. در دو شاخص سهم تولیدات صنعتی به کل صادرات و شاخص سهم فعالیتهای با فناوری برتر و متوسط از کل صادرات محصولات، وضعیت ایران با بیره های آسیا قابل قیاس نیست. متکی بودن ایران به صادرات نفت در طول سالهای گذشته و به تبع آن سهم اندک محصولات پیشرفته در سبد صادراتی ایران موجب گردیده است سرانه صادرات پایین نصیب تولیدات صنعتی گردد.

جدول ۲- مقایسه ای از شاخص های تخصصی علم و فناوری میان ایران و بیره های آسیایی

سرانه ارزش افزوده تولیدات	سهم فعالیتهای با فناوری های متوسط و برتر (درصد)	سرانه صادرات تولیدات صنعتی به دلار آمریکا	سهم تولیدات صنعتی به کل صادرات	سهم فعالیتهای با فناوری برتر و متوسط از کل صادرات	
۶۰۴۶	۵۳.۴۱	۱۱۱۰۰	۹۶.۷۴	۷۱.۸۵	کره جنوبی
۸۹۶۶	۷۳.۴۱	۳۲۲۴۱	۸۹.۷۶	۶۸.۹۹	سنگاپور
۵۷۵	۳۲.۵۸	۱۰۴۱	۴۴.۰۱	۴۴.۷۸	هنگ هنگ
۴۸۸۵	۶۱.۸۸	۱۱۹۴۱	۹۵.۴۱	۷۱.۰۸	تایوان
۳۲۶	۴۰.۷۰	۳۴۴	۱۹.۶۹	۳۱.۶۹	ایران

منبع: رصد خانه علم و فناوری شاخص پژوه (۱۳۹۳)

بنابراین در راستای ارتقای امکان تولیدی سرمایه انسانی و افزایش صادرات محصولات دانش بنیان ایران به تلاش و همتی مضاعف در زمینه سازی افزایش سرمایه گذاری های خارجی، ارتباط سریع نوآوری ها با صنعت و تولید، آسان سازی فرایند صادرات و حمایت از صادرات کنندگان محصولات دانش بنیان نیازمندیم.

جدول ۳- سهم صادرات محصولات دانش بنیان از صادرات محصولات کارخانه ای در کشورهای منتخب

کشور	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۱۰	۲۰۱۱
ایران	۲.۴۸۷	۶.۳۰۷	۴.۴۵۸	۴.۱۱۶
ترکیه	۱.۴۷۴	۱.۸۵۴	۱.۹۳۴	۱.۸۳۹
پاکستان	۱.۳۸۰	۱.۴۴۷	۱.۶۸۵	۱.۷۶۰
برزیل	۱۲.۸۴۳	۱۲.۰۷۶	۱۱.۲۰۸	۹.۷۲۰
هند	۵.۸۰۴	۶.۰۷۲	۷.۱۸۱	۶.۸۷۱
آفریقای جنوبی	۶.۶۵۶	۶.۴۵۹	۴.۲۸۱	۵.۱۱۲
اندونزی	۱۶.۵۵	۱۳.۴۷	۹.۷۸	۸.۳۳
مالزی	۵۴.۶۵	۵۳.۸۴	۴۴.۵۲	۴۳.۳۹
ونزوئلا	۳.۲۳	۲.۷۲	۵.۰۵	۲.۵۰

منبع: بانک جهانی

آمار نشان می دهد که عملکرد ایران در مقایسه با کشورهای هدف در چشم انداز ۱۴۰۴ عملکرد مناسبی داشته است اما در مقایسه با کشورهای مثل مالزی و برزیل عملکرد بسیار نامناسب و ضعیفی داشته است بطوریکه با فرض ثبات سایر عوامل یک شکاف ۶۵ ساله بین ایران و مالزی وجود دارد (شاه آبادی، ثمری، ۱۳۹۳).

جدول ۴- مقایسه ایران با کشورهای منتخب از منظر شاخص خلق و بکارگیری نوآوری و دانش

کشور	شاخص جهانی نوآوری		شاخص کارایی نوآوری	
	مقدار عددی	رتبه جهانی	مقدار عددی	رتبه جهانی
ایران	۲۶.۱	۱۲۰	۰.۶	۱۲۲
ترکیه	۳۸.۲	۵۴	۰.۹	۱۱
پاکستان	۲۴	۱۳۴	۰.۹	۱۶
برزیل	۳۶.۳	۶۱	۰.۷	۷۱
هند	۳۳.۷	۷۶	۰.۸	۳۱
آفریقای جنوبی	۳۸.۲	۵۳	۰.۷	۹۳
اندونزی	۳۱.۸	۸۷	۱	۴
مالزی	۴۵.۶	۳۳	۰.۷	۷۲
ونزوئلا	۲۵.۷	۱۲۲	۰.۹	۷

منبع: Global Innovation Index (2014)

نتایج مقایسه ایران با کشورهای منتخب از منظر شاخص خلق و بکارگیری نوآوری و دانش نشان میدهد که بین ایران و کشوریایی مثل مالزی و برزیل اختلاف قابل توجهی در ایجاد فضای مناسب برای خلق نوآوری و بکارگیری آنها در فرآیند تولید وجود دارد. ثانیاً آن دسته کشوریایی اندونزی و ونزوئلا که مانند ایران در خلق نوآوری چندان موفق نبوده اند اما در بکارگیری نوآوری ها و اختراعات جدید در فرایند تولید به مراتب از ایران بهتر عمل کرده اند که این خود بیانگر حلقه گمشده

پیوند دانشگاه و بخش تولیدی یعنی صنعت، کشاورزی و خدمات شکل گرفته است. از منظر شاخص کارایی نوآوری، ونزوئلا در رتبه ۷ بین کشورهای جهان قرار دارد که حاکی از موفقیت این کشور در بکارگیری نوآوری های جدید می باشد. سند چشم انداز ۲۰ ساله کشور، اهداف و راهبردهای بلندمدت کشور برای توسعه را به نمایش می گذارد. بند ۳ این سند به طور ضمنی راهبرد اصلی توسعه کشور را «توسعه دانش بنیان» قرار داده است. به طوری که با پیگیری این راهبرد اقتصاد ایران باید در سال ۱۴۰۴ به یک اقتصاد دانش بنیان تبدیل شود. عناصر اصلی توسعه اقتصادی دانش بنیان عبارتند از:

- ۱- تعریف نظام انگیزشی مناسب، ایجاد نهادهای لازم برای استفاده موثر از دانش، توسط بنگاههاو کارآفرینان
- ۲- تربیت نیروی انسانی آموزش دیده، خلاق و ماهر
- ۳- فراهم کردن زیر ساخت مناسب یک نظام اطلاعاتی پویا
- ۴- ایجاد نظام نوآوری مناسب در کشور (دانش جعفری، ۹۳)

جدول (۵) وضعیت بنیان های اقتصاد دانش بنیان در سالهای مختلف را برای اقتصاد ایران نشان می دهد که اکثر شاخص ها در طی سالهای مورد مطالعه دارای نوسانات می باشند و نتوانسته اند از رشد پایدار و مستمر بهره ببرند.

جدول ۵- وضعیت بنیان های اقتصاد دانش بنیاد در کشور ایران

شاخص ICT	شاخص آموزش	شاخص نوآوری	شاخص انگیزش اقتصادی	شاخص KI	شاخص KEI	سال
۶.۴۱	۴.۴۷	۲.۸۶	۶.۳۸	۴.۵۸	۳.۵۹	۱۹۹۵
۵.۱	۲.۴۲	۲.۶۲	۲.۲۵	۴.۹۷	۳.۶	۲۰۰۰
۵.۲۸	۴.۶۱	۵.۰۲	۷.۳	۴.۹۷	۳.۹۱	۲۰۱۲

منبع: بانک جهانی

جدول (۶) سهم مناطق مختلف در سرمایه گذاری صورت گرفته در تحقیق و توسعه را در سالهای ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۴ نشان می دهد. در سال ۲۰۱۳ کشورهای جهان بیش از ۸۵۷۵۱ میلیارد دلار صرف تحقیق و توسعه نمودند که این مقدار حدود ۸.۱ درصد درآمد ناخالص داخلی جهان است. در این میان کشور آمریکا با سهم ۳۴ درصد در این سال بیشترین سرمایه گذاری را در این خصوص انجام داده است. (آقاجانی و جباری پور، ۱۳۹۳)

جدول ۶- سهم مناطق مختلف در سرمایه گذاری صورت گرفته در تحقیق و توسعه (درصد)

۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	
۳۴.۵	۳۴	۳۳.۹	قاره آمریکا
۳۲	۳۱.۴	۳۱.۱	ایالت متحده
۳۷	۳۸.۳	۳۹.۱	قاره آسیا

چین	۱۵.۳	۱۶.۵	۱۷.۵
ژاپن	۱۰.۵	۱۰.۵	۱۰.۲
هند	۲.۷	۲.۷	۲.۷
ایران	۰.۵۲	۰.۵۲	۰.۵۷
قاره اروپا	۲۳.۱	۲۲.۴	۲۱.۷
آلمان	۶.۱	۵.۹	۵.۷
سایر کشورهای دنیا	۵.۴	۵.۳	۵.۳

منبع: بانک جهانی

۵- جمع بندی و نتیجه گیری

انقلاب دانش همراه با جهانی شدن فزاینده، فرصتهای قابل توجهی را برای بهبود توسعه اقتصادی و اجتماعی ارائه می دهد اما به هر حال، کشورها نیز اگر قادر نباشند با سرعت فزاینده تغییرات خود را همگام سازند، باریسک عقب افتادگی مواجه می شوند. ایران نیز از این قاعده مستثنی نیست و نمی تواند بدون در نظر گرفتن فرهنگ صنعتی و فراگیری ملی و نیز قواعد آینده شناسی در عرصه فن آوری و به دنبال آن تولید دانش محور و توسعه پایدار موفق باشد. (موحدی، ۸۷). هدف از این مقاله بررسی اهمیت اقتصاد دانش بنیان در اقتصاد مقاومتی می باشد. در این خصوص با بهره گیری از آمار و ارقام و شاخص های جهانی با اقتصاد ایران پرداخته شده است و روند وضعیت اقتصاد دانش در اقتصاد ایران مورد بررسی قرار گرفته است. مقایسه شرایط کشور از نظر شاخص های مورد استفاده بانک جهانی برای توسعه اقتصاد دانش بنیان حاکی از عدم توازن در متغیرهای شاخص در کشور می باشد. نتایج مقایسه ایران با کشورهای منتخب از منظر شاخص خلق و بکارگیری نوآوری و دانش نشان میدهد که بین ایران و کشورهایی مثل مالزی و وبرزیل اختلاف قابل توجهی در ایجاد فضای مناسب برای خلق نوآوری و بکارگیری آنها در فرآیند تولید وجود دارد.

۵-۱- راهکارهای اجرایی

- ۱- توجه به ارتقای سطح و کیفیت قوانین و مقررات و ایجاد قوانین حمایت از امنیت حقوق مالکیت فردی باید از اولویت های دولت در زمینه ارتقای سطح دانش پایه کشور باشد.
- ۲- توجه به بازدهی محققان و هزینه های خرج شده در زمینه R&D باید در اولویت توجه قرار گیرد تا از این طریق بتوان به اقتصاد مقاومتی یعنی اقتصاد پویا و پایدار دست یافت.
- ۳- کاهش موانع پیش روی صادرات از طریق تقویت شورای عالی صادرات، حذف بروکراسی های غیر ضروری و نوسازی و گسترش شبکه حمل و نقل تأثیر قابل توجهی در کاهش هزینه تجارت کالاها خواهد داشت، عاملی که تأثیر مستقیم روی قدرت رقابت پذیری محصولات داخلی در بازارهای جهانی دارد.
- ۴- فراهم آوردن نظام ملی نوآوری، تجاری سازی دستاوردهای پژوهشی، ایجاد و مدیریت سامانه فراگیر حقوق مالکیت معنوی، ملی و جهانی نوآوری ها، راه اندازی و گسترش کانون های پژوهش و پیشرفت.
- ۵- راه اندازی و پشتیبانی دانشگاه کارآفرین، گسترش پارک ها و کانون های رشد علم و فناوری و گسترش شرکت های دانش بنیان

- ۶- بهره گیری از تجربیات و سیاست های اتخاذ شده توسط کشورهای توسعه یافته و بومی سازی این تجربیات منطبق بر شرایط داخل کشور می توانند راهکارهایی موثر برای توسعه اقتصاد دانش بنیان و تحقق اقتصاد مقاومتی در کشور باشد. (خالوباقری و همکاران، ۱۳)
- ۷- ارتباط سازنده، نزدیک و متعامل صنایع و دانشگاه‌ها در ایران یکی از مهم‌ترین این پیش‌نیازهاست.

منابع و مراجع

- [۱] آقاجانی، م. جباری پور، م (۱۳۹۳) نقش تحقیق و توسعه در تحقق اقتصاد دانش بنیان و توانمندسازی شرکتهای دانش بنیان، پارک فناوری پردیس، سال ۱۱، شماره ۳۵، تابستان.
- [۲] اسدی، ع (۱۳۹۳) نظام اقتصاد اسلامی الگویی کامل برای اقتصاد مقاومتی، "فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان"، شماره ۵، بهار، صص ۲۵-۳۹.
- [۳] خالوباقری و همکاران (۱۳۹۲) اقتصاد دانش پایه؛ ابزاری راهبردی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی، "همایش ملی نقش سبک زندگی در اقتصاد مقاومتی"، جهاد دانشگاهی، واحد البرز.
- [۴] شاه آبادی، ا. ثمری، ه (۱۳۹۳) نوآوری و صادرات مبتنی بر فناوری برتر مقایسه جمهوری اسلامی ایران با کشورهای منتخب سند چشم انداز، رشد فناوری، سال ۱۰، شماره ۳۸، تهران.
- [۵] شیر محمدی، پ (۱۳۹۱) بررسی اثرات تحقیق و توسعه بر تجارت، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه رازی.
- [۶] دانش جعفری، د (۱۳۹۳) اقتصاد دانش بنیان و توسعه، "راهبرد توسعه"، شماره ۳۸، تابستان .
- [۷] کریم، م و همکاران (۱۳۹۳) توسعه کشاورزی و اقتصاد مقاومتی، جایگزین نفت، "فصلنامه سیاست های راهبردی و کلان"، سال دوم، شماره ۶، تابستان، صص ۱۲۷-۱۰۳
- [۸] معمارنژاد، ع (۱۳۸۴) اقتصاد دانش بنیان: الزامات، مانع‌ها، موقعیت ایران، چالش‌ها و راهکارها، "فصلنامه‌ی اقتصاد و تجارت نوین"، شماره ۱، صفحات ۸۳-۱۰۸.
- [۹] موحدی، ف (۱۳۸۷)؛ شاخص های کمی نمودن فن آوری و جایگاه ایران در مقایسه بین المللی، پژوهشهای اقتصادی، بانک مرکزی، تهران.
- [۱۰] ----- (۱۳۹۳) "مقایسه ای تطبیقی از روند پیشرفت علم و فناوری ایران و ببرهای آسیا"، رصد خانه علم و فناوری شاخص پژوه، زمستان، تهران.

[11] Aghion, P and Howitt, P (1992) "A Model of Growth through Creative Destruction", *Econometrica, Econometric Society*, 60(2), 323-51.

[12] Grossman, M. & Helpman, E (1991), "Trade, knowledge spillovers, and growth", *European Economic Review*, 35(2-3), 517-526

[13] Lucas, J.R (1988) *On the Mechanics of Economic Development*, "Journal of Monetary Economics", 22(1), 3-42.

[14] World development indicators (2014) "World Bank", <http://databank.worldbank.org/data/views/variableselection/selectvariables.aspx?source=World-Development-Indicators>

[15] <http://press.jamejamonline.ir/Newspreview/1549709059368423375>

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

توجه: بررسی مقاله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

PROPOSAL
پروپوزال

توجه: پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

ISI
Scopus

توجه: آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو